

I. Základní tendence vývoje státních finančních aktiv a pasiv

Vývoj státních finančních aktiv a pasiv vymezených rozpočtovými pravidly, tj. § 36 zákona č. 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, charakterizují za rok 2010 následující údaje:

Tabulka č. 1 - Vývoj státních finančních aktiv a pasiv v průběhu roku 2010 (v mld. Kč)

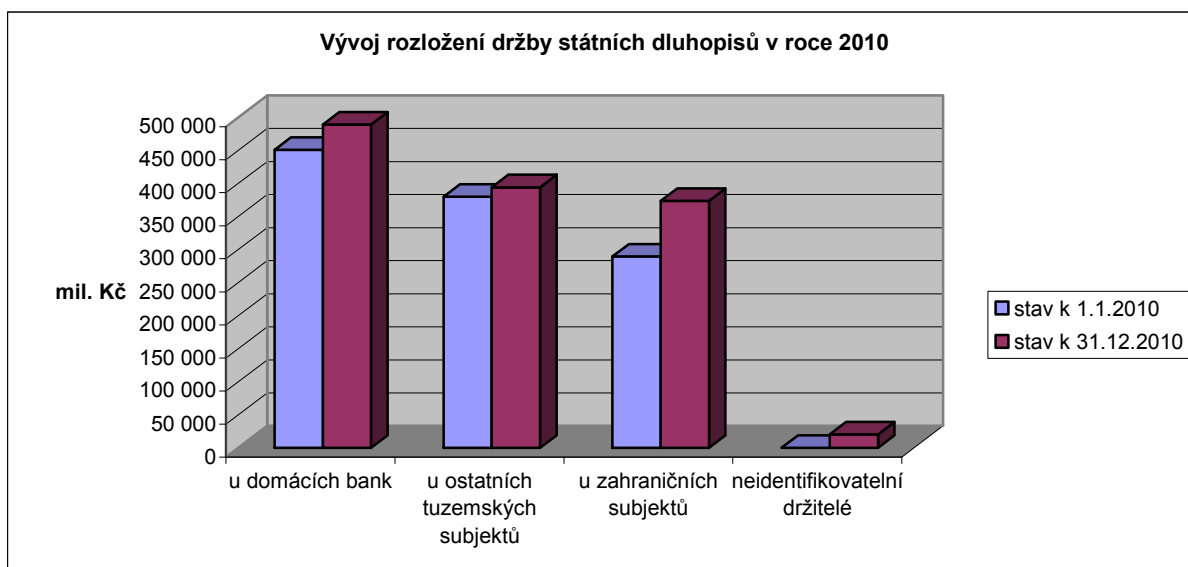
	S t a v k		Změna za rok 2010	Struktura k (v %)	
	1.1.2010	31.12.2010		1.1.2010	31.12.2010
1. Prostředky státu na depozitních bankovních účtech SFA	65,1	75,6	10,5	22,0	24,5
2. Pohledávky státu vůči zahraničí vč. pohledávek z deblokací	22,5	23,1	0,6	7,6	7,5
3. Pohledávky státu vůči tuzemsku ve správě MF	18,7	17,5	-1,2	6,3	5,7
4. Majetkové účasti státu vůči zahraničí a tuzemsku ve správě MF	68,0	82,8	14,8	23,0	26,8
5. Cenné papíry a ostatní finanční aktiva	121,5	109,5	-12,0	41,1	35,5
Státní finanční aktiva celkem	295,8	308,5	12,7	100,0	100,0
1. Závazky z emise tuzemských státních dluhopisů	926,8	1 036,3	109,5	75,3	73,6
2. Přímé zahraniční závazky z dlouhodobých úvěrů přijatých od EIB	57,9	67,2	9,3	4,7	4,8
3. Nepřímé závazky státu v cizí měně	193,3	240,3	47,0	15,7	17,1
z toho: ze zahraničních emisí státních dluhopisů	193,0	240,3	47,3	15,7	17,1
4. Závazky z nesplaceného upsaného kapitálu *)	52,2	63,5	11,3	4,3	4,5
5. Jiné závazky	0,3	0,3	-	0,0	-
Státní finanční pasiva celkem	1 230,5	1 407,6	177,1	100,0	100,0
Saldo státních finančních aktiv a pasiv	-934,7	-1 099,1	-164,4		
v tom : pozice vůči bankovní soustavě	-291,0	-329,9	-38,9		
pozice vůči ostatním subjektům v tuzemsku	-334,2	-346,1	-11,9		
pozice vůči zahraničí	-309,5	-403,0	-93,5		
neidentifikovatelní držitelé SDD		-20,0	-20,0		

*) závazky z nesplaceného kapitálu nejsou zahrnuty do státního dluhu

Pokračovala dlouhodobá tendence meziročního růstu pasivního salda bilance státních finančních aktiv a pasiv. Po jeho postupném zpomalování v předchozích letech (v roce 2006 o 131,5 mld. Kč, v roce 2007 o 83,4 mld. Kč a v roce 2008 o 25,6 mld. Kč) došlo v roce 2009 naopak k výrazné akceleraci (nárůst o 154,5 mld. Kč), která pokračovala i v roce 2010 (nárůst o 164,4 mld. Kč) a to při růstu stavu státních finančních aktiv o 12,7 mld. Kč a současném zvýšení stavu státních finančních pasiv o 177,1 mld. Kč.

Výrazně se v roce 2010 projevil růst zadluženosti z titulu emitovaných státních dluhopisů, a to jak tuzemských s celkovým přírůstkem 109,5 mld. Kč, tak i ze zahraničních emisí, kde nárůst činil 47,3 mld. Kč. Držba státních dluhopisů u zahraničních subjektů přitom vzrostla ve stejném období o 83,8 mld. Kč, ve vztahu k tuzemským bankovním i nebankovním subjektům pak celkově o 52,9 mld. Kč. Dluhopisy u neidentifikovatelných držitelů (konečné vlastníky cenných papírů na omnibus účtech bank není CDCP schopen identifikovat) představují v úhrnu 20 mld. Kč. Nárůst přímých závazků státu z dlouhodobých úvěrů od Evropské investiční banky celkem o cca 9,3 mld. Kč, byl v roce 2010 ovlivněn poměrně masivním čerpáním dalších úvěrových tranší, naproti tomu probíhalo i splácení jistiny těchto úvěrů. Nárůst stavu závazků z nesplacené části upsaného kapitálu v celkovém rozsahu 11,3 mld. Kč byl především důsledkem rozhodnutí o zvýšení základního kapitálu EIB, upsaného jednotlivými členskými státy.

Graf č. 1 – Vývoj rozložení držby státních dluhopisů v roce 2010 (v mil. Kč)

Na straně aktiv byl patrný pokles stavu zejména u cenných papírů v držení státu (celkem o 8,6 mld. Kč) a rovněž u pohledávek státu (celkem o 1,6 mld. Kč) a to jak ve vztahu k tuzemsku, tak vůči zahraničí, včetně pohledávky z prodeje akciového podílu státu ve společnosti Arcelor Mittal Ostrava (pokles o 1 mld. Kč). Naopak u ostatních položek státních finančních aktiv, představovaných finančními prostředky státu na bankovních účtech SFA a majetkovými účastmi, došlo k celkovému nárůstu stavu o 25,3 mld. Kč. Úhrnné zvýšení stavu peněžních prostředků státu uložených na depozitních účtech státních finančních aktiv o 10,5 mld. Kč bylo v maximálně ovlivněno výnosem z 5. emise eurobondů, připsaným na euroúčet dluhové služby.

Celkový pokles stavu tuzemských cenných papírů držných ministerstvem financí z finančního investování je v podstatné míře odrazem investování volných peněžních prostředků na účtu Hospodaření státního rozpočtu (pokles o 10,6 mld. Kč). Částečné korekce bylo dosaženo investováním prostředků uložených na Jaderném účtu (nárůst o 1,6 mld. Kč) a na účtu Rezervy pro důchodovou reformu (nárůst o 0,4 mld. Kč). Výše rezervy peněžních prostředků, uložených na bankovních účtech u jiných peněžních ústavů jako zdroj pro vyloučení rizik z řízení státního dluhu, dosáhla ke 31.12.2010 hodnoty 0,5 mld. Kč, což oproti stavu ke 31.12.2009 představuje pokles o téměř 4,2 mld. Kč. Prostředky poskytnuté formou půjčky České exportní bance činily 1,7 mld. Kč.

Mírné zvýšení stavu zahraničních pohledávek státu o cca 0,6 mld. Kč bylo výsledkem připsání úroků (0,6 mld. Kč) a vyúčtování kreditních kursových rozdílů v rozsahu téměř 0,3 mld. Kč. Celkové zvýšení stavu uvedených zahraničních pohledávek bylo částečně korigováno realizovanými splátkami včetně pokračujících deblokací a případných odpisů u části vládních a převzatých pohledávek. Do vykazované výše stavu zahraničních majetkových účastí se významným způsobem (zvýšení v rozsahu téměř 11 mld. Kč) promítlo rozhodnutí Rady guvernérů o zvýšení základního kapitálu Evropské investiční banky, upsaného jednotlivými členskými státy. Poměrně výrazný nárůst majetkových účastí u tuzemských subjektů byl způsoben zejména navýšením kapitálu České exportní banky (celkem o 1,05 mld. Kč) a převodem příslušnosti k hospodaření s pohledávkou vůči ČSA, a.s. z Ministerstva průmyslu a obchodu a její následnou kapitalizací (o 2,5 mld. Kč).

Dlužnická pozice státu vykazovaná v rámci bilance státních finančních aktiv a pasiv vůči tuzemské bankovní soustavě se oproti stavu k 31.12.2009 prohloubila o 38,9 mld. Kč. Na straně finančních pasiv byla tato skutečnost ovlivněna poměrně strmým nárůstem bankovní držby státních dluhopisů o 38,5 mld. Kč, k němuž v roce 2010 došlo i při současném mírném poklesu podílu bankovního sektoru na této držbě (ze 40,2 % na 38,3 %). Na straně finančních aktiv se vedle zmíněného nárůstu prostředků na depozitních bankovních účtech SFA o 10,5 mld. Kč na výše uvedeném saldu projevilo snížení výše rezervy peněžních prostředků uložených na účtech u komerčních bank (pokles o 2,4 mld. Kč) i vliv výrazného poklesu tuzemských cenných papírů v držbě státu, který se konkrétně týkal držby poukázek ČNB, do jejichž nákupu byla finančně investována značná část volných prostředků souhrnného účtu státní pokladny.

Hlavní příčinou nárůstu dlužnického salda ve vztahu státu k tuzemským nebankovním subjektům o 11,9 mld. Kč bylo na straně finančních pasiv výrazné zvýšení držby státních dluhopisů u těchto subjektů o 14,4 mld. Kč. To se týkalo hlavně pojišťovacích společností a penzijních fondů (nárůst o 17,8 mld. Kč), a to na rozdíl od domácností, kde držba státních dluhopisů zaznamenala oproti stavu k 31.12.2009 naopak pokles o 1,5 mld. Kč. Na straně státních finančních aktiv byl uvedený nárůst dlužnického salda vůči nebankovnímu domácímu sektoru ovlivněn poklesem tuzemských pohledávek státu o 1,2 mld. Kč, a to zejména pohledávek z realizovaných státních záruk. Zmíněný pokles souvisel převážně s řešením finanční situace státní organizace Správa železniční dopravní cesty (SŽDC) formou prominutí části jejich závazků vůči státu, obdobně jako tomu bylo v předchozích letech. Částečnou korekci pak představoval především nárůst stavu majetkových účastí státu, který se týkal zejména upsání nových akcií ČSA, a.s. v celkové jmenovité hodnotě 2,5 mld. Kč.

Stav státního dluhu, zohledňující především fakt dluhového pokrytí převažující části vykázaného schodku státního rozpočtu (156,4 mld. Kč) a tvorbu dluhové rezervy financování (7,1 mld. Kč), se za rok 2010 zvýšil z 1 178,2 mld. Kč na 1 344,1 mld. Kč (bez započítání závazků státu z nesplaceného upsaného kapitálu), tj. o 165,8 mld. Kč, resp. o 14,1 %, což proti předchozímu roku znamená poměrné snížení tempa růstu o 3,7 procentního bodu. Podíl státního dluhu na hrubém domácím produktu se dále zvýšil, a to proti roku 2009 z 32,5 % na 36,4 %, přičemž tržní hodnota státního dluhu dosáhla na konci roku 2010 úrovně 1 429,2 mld. Kč. V roce 2010 rostly souběžně obě hlavní složky státního dluhu, přičemž výraznější nárůst se týkal vnitřního státního dluhu, jehož výsledná hodnota se zvýšila o 109,5 mld. Kč (tj. o 11,8 %). Zahraniční státní dluh dosáhl ve sledovaném období absolutního přírůstu 56,3 mld. Kč (což představuje zvýšení o 22,4 %) a jeho podíl na celkovém státním dluhu tak v průběhu roku 2010 vzrostl z 21,3 % na 22,9 %.